

“โฮซูกิ”

ลูกไม้ประดับเทศกาลฤดูร้อน

กัญญา มัทธูโอะ

©Japaninfo

▲ เทศกาลฤดูร้อนที่ตำบล Kagura-zaka ชานกรุงโตเกียว ไม่ว่าจะหันไปทางใด จะพบต้นโฮซูกิ ประดับอยู่ทุกหนทุกแห่ง

โฮซูกิ เป็นลูกไม้สีส้มอมแดง รูปร่างคล้ายโคมเล็กๆ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางราว 3-5 เซนติเมตร เป็นพืชในตระกูลมะเขือ ลำต้นสูงราว 60-80 เซนติเมตร ก่อนที่จะกลายเป็นผลจะเริ่มออกดอกสีครีมอ่อนๆ ราวเดือนมิถุนายน ผลจะเริ่มออกและมีสีส้มในช่วง เทศกาลทานะบะตะ (วันที่ 7 กรกฎาคม) และจะมีสีสดใสมากขึ้นเรื่อยๆ โดยจะชมได้งามไปถึงช่วงเทศกาลโอบง (กลางเดือนสิงหาคม) เดิมทีจะพบได้ทั่วไปตามท้องไร่ท้องนาใน ภูมิภาคต่างๆ

ของญี่ปุ่น และผู้คนมักใช้ลูกโฮซูกิประดับกับกระดาษทันซูกุเขียนขอพรบ้างหรือประดับกิ่งหรือต้นของมันไว้รับส่งดวงวิญญาณบรรพบุรุษช่วงโอบง เป็นต้น

ปัจจุบัน ลูกโฮซูกิพบว่าปลูกกันมากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ไม่มีหลักฐานยืนยัน ว่าเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดจากที่ใดแน่ และยังแยกเป็นโฮซูกิสำหรับกินเป็นผลไม้ และสำหรับเป็นไม้ประดับ แบบเป็นผลไม้พบมากในยุโรป เรียกกันว่า Cape Gooseberry ผลด้านใน

1	2
	3

1. กิ่งที่มีลูกดกเต็มจะค่อยๆ เปลี่ยนสีจากล่างไปบน
2. ร้านคาเฟ่ที่ดูทันสมัยก็ยิ่งเข้าร่วมประดับร้านตามธรรมเนียมดั้งเดิมของตำบล Kagura-zaka
3. หากเดินเข้าไปด้านในตำบล Kagura-zaka จะพบบ้านเรือน และร้านอาหารเก่าแก่ หน้าร้านมีกระถางต้นโศกุแขวนไว้

สีเหลืองอมส้มคล้ายมะเขือเทศ รสหวานอมเปรี้ยวคล้ายสตรอเบอรี่ หลายปีมานี้ก็พบปลูก และวางขายบ้างในญี่ปุ่น แต่ส่วนใหญ่แล้วยังเป็นโศกุสำหรับชมเป็นไม้ประดับ เมืองที่ปลูกโศกุส่งขายมากที่สุด ในญี่ปุ่น คือ เมืองทัมบะในจังหวัดเฮียวโกะ หน้าตาของโศกุทั้งสองแบบอาจมองดูคล้ายๆ กัน แต่ผลของโศกุไม้ประดับจะเล็กกว่ามาก ชื่อทั่วไปในภาษาอังกฤษ คือ Chinese Lantern อยู่ในตระกูล Physalis มาจากภาษากรีกโบราณ หมายถึงผลที่พองโตซึ่งก็ใกล้เคียงกับรูปร่าง และ ชื่อ “灯笼” (โคมส่งดวงวิญญาณ) ในตัวอักษรจีนที่ใช้ทั่วไปในญี่ปุ่นทุกวันนี้

ที่มาของชื่อโศกุกัน มีหลายตำนานด้วยกัน บางตำนานเชื่อว่ามาจากสีส้มอมแดงสด เหมือนแก้มสีแดง (โอะโอะ) บ้างก็ว่ามาจากการที่เด็กเล็กๆ ชอบเอาลูกโศกุไปหิ้วไปเล่นเป็นนกหวีด (類突き = โศกุ) บ้างก็ว่ามาจากชื่อแมลงโอะโอะที่ชอบมากัดกิน ลูกไม้ จากหลักฐานประวัติศาสตร์ “โคะจิกิ” (ปี 712) พบว่าในสมัยนารา ผู้คนเรียก

ลูกโศกุว่า “กะกะจิ” (蟬血) ซึ่งหมายถึงดวงวิญญาณสีแดงสดดังสีพระเพลิง ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเรียกว่า “โศกุ” ในสมัยเอโดะหรือราวคริสต์ศตวรรษที่ 10 ชื่อโศกุปรากฏในวรรณกรรมสมัยเอโดะ เช่น “เกนจิโมะโนะวะตะริ” (1001-1014) และ “เอกะโมะโนะวะตะริ” (1028-1092) หลังจากนั้นมาก็กลายเป็นชื่อที่ใช้กันแพร่หลายมาจนทุกวันนี้

จาก “มังกะ นิฮอนมูกาชิบะนะชิ” หรือการ์ตูนโทรทัศน์นิทานพื้นบ้านญี่ปุ่นที่สถานีโทรทัศน์ TBS นำมาฉายทั่วประเทศระหว่างปี 1975-1994 พบเรื่องเล่าเกี่ยวกับลูกโศกุสีแดงสดว่าดังนี้

“ในหน้าร้อนปีหนึ่ง ณ ตำบลเล็กๆ หลังเขาแถบเมืองทัมบะซึ่งนานๆ ครั้งจะมีนักเดินทางแวะมา พบว่ามีชายคนหนึ่งหลงทางมานอนหลับอยู่ใต้ต้นไม้ยามกลางวัน พอตกคำก็เลยมองหาที่พัก และเดินตรงมายังโรงเตี๊ยมเล็กๆ แห่งหนึ่งที่สองฝั่งแม่น้ำจุดไฟไว้ สองฝั่งแม่น้ำกันติดอกดีใจที่มีแขกมาพัก ต่างพากันห้อมล้อมให้ชายคนนั้นเล่าเรื่องในเมืองหลวงให้ฟัง ชายดังกล่าวบอกว่าเขากำลังจะไปร่วมงานแต่งงาน

▲ แม่ค้าในชุดยูคาตะกำลังซื้อขายต้นโศชิกิที่มีผู้คนมาจับจองมากมาย

▲ คนซื้อโศชิกิเรียง ยืนเลือกต้นที่ถูกใจอยู่นาน

▲ หันไปทางไหนก็มีแต่ต้นโศชิกิ

▲ ร้านที่ตำบล Kagura-zaka เปิดถึงค่ำ

ของน้องสาวในเกียวโต และด้วยความเหน็ดเหนื่อยจึงหลับไปในคืนนั้น รุ่งเช้าเมื่อเขาตื่นขึ้นมาก็พบลูกโศชิกิสีแดงสดออกผลอยู่เต็มสวนหน้าที่พัก จึงเล่าให้สองผัวเมียฟังว่าสมัยเป็นเด็ก เขากับน้องสาวชอบเด็ดกิ่งโศชิกิเอาลูกไม้มาเป่าเล่นสนุกสนาน พอสองผัวเมียได้ฟังเช่นนั้นก็ถึงกับถอดสีหน้า และต่อว่าเขาว่า ลูกโศชิกิเป็นลูกน้อยของพระอาทิตย์ การหักกิ่งโศชิกิเสมือนกับการหักคอเด็ก ต้องรับโทษมหันต์ ชายดังกล่าวอดที่จะตกใจกลัวไม่ได้ ทันใดนั้นฝนก็เทลงมาอย่างหนัก สองผัวเมียจึงชวนชายดังกล่าวหลบฝนในโรงเตี๊ยมต่อไป และลงโทษเขาด้วยการให้เล่าเรื่องของเมืองหลวงอีก"

ปัจจุบันนี้ ผู้คนจำนวนไม่น้อยยังพากันไปหาซื้อต้นโศชิกิที่วางขายเป็นกระถางมาประดับประดาสวนหรือแต่งห้องวางข้าวของเครื่องเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลโอบงราวกลาง เดือนสิงหาคมกันอยู่ โศชิกิที่ใช้ประดับเครื่องเซ่นไหว้บนหิ้งพระเป็นเสมือนโคมไฟบอกทางให้กับดวงวิญญาณบรรพบุรุษที่จะกลับมาเยี่ยมเยือนลูกหลาน หรือเท่ากับว่าเป็นลูกไม้ที่สัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาของคนญี่ปุ่นมาแต่โบราณกาล

แหล่งชมต้นและลูกโศชิกิ

ทุกๆ เดือนกรกฎาคมในกรุงโตเกียว จะมีตลาดโศชิกิ (โศชิกิ อิจิยะ) เปิดให้ร้านต้นไม้นำโศชิกิกระถางมาวางขายกันคึกคัก ตลาดเหล่านี้มีประวัติมาตั้งแต่สมัยเอโดะ สองตลาดดังที่ยังมีผู้คนเดินทางมาชม คือ

1) **ตลาดที่วัด Asakusa-ji** มีร้านต้นไม้วาง 100 ร้านมาร่วมออกงานกันในวันเสาร์-อาทิตย์ต้นเดือนกรกฎาคมกระถางละราว 2,500 เยน กิ่งโศชิกิแยกขายกิ่งละประมาณ 1,000 เยน

2) **ตลาดที่ตำบล Kagura-zaka** ชานกรุงโตเกียว ทุกๆ ปลายเดือนกรกฎาคม จะมีเทศกาลฤดูร้อน มีการละเล่นต่างๆ สองข้างถนนในตำบลจะมีร้านขายต้นโศชิกิเรียงรายกันกว่า 5 - 60 ร้าน ราคากระถางละประมาณ 2,500 เยน

TPA

